

Ն Ա Մ Ա Կ

Ա. Պ. Ս. Մ.

Ձեր գրաւոր աշխատութիւններէն « Մանկավարժական քարակոտանքներ մեր մէջ » անուն տետրակն , զոր նուէր զոկած էիք , ստացայ , կարգացի , մխիթարուեցայ և ահա՛ շնորհակալութիւնս կը մատուցանեմ Ձեզ հրապարակաւ :

Երկար տարիներու յաջորդութենէ զինի Դուք կը յիշէք Ձեր բարեկամն , Ձեր մտաց ծնունդն նուէր զոկելով : Թէ՛ նուէրն և թէ՛ նուիրողի բարեկամական անմուտցութիւնն հաւասարապէս փրկելի են :

Ես յարգ լսած չ'էի , որ Դուք Եւրոպայէն դարձած և Ներսիսեան Դըպրոյին Տեսուչ կարգուած էք . Ձեր տետրակէն իմացայ : Մանօթ չ'էի Ձեր մանկավարժական կրթութեան ոգւոյն կամ ուղղութեան , Ձեր տետրակի պարունակութեամբ ծանօթացայ : Տեղեակ չ'էի նմանապէս Ձեր դէմ զինուած յուզումներուն , այն եւս տետրակէն գուշակեցի : Ձեր նուէրն ինձ համար շատ բան պարզեց , թէ՛ եւ աւելի անաղտ պիտի լինէր ստացած գաղափարս , եթէ Ձեր « Դպրոցական Սահմանադրութիւն » անուն տետրակն ևս ձեռքս հասած լինէր :

Կը յուսամ , վաղ կամ անագան , այն եւս ստանալ և ծանօթանալ Ձեր տեսչական վարչութեան ձեւին և եղանակին :

Ձը գիտեմ , որչափ ժամանակէն ՚ի վեր Տեսչութեան պաշտօն կը վարէք , բայց ինչպէս կ'երեւի , ընդգիմութիւնն չուտով յուզուած է Ձեր դէմ և սորա պատճառն թերեւս այն է , որ Ձեր տեսչական պաշտօնավարութեան

Ծրագիրն փութով գրական հրապարտելը հանած էք և առիթ տուած , որ առանց Ձեր դատարարական ոգւոյն խորը թափանցելու՝ ուղղակի Ձեր գիւրը գատեն :

Արդէն Ձեր պաշտօնն մի պատեւրազմն էր տգիտութեան դէմ նոյն իսկ Դպրոցի մէջ , մի պատեւրազմ եւս գրական հրապարակի վերայ յարուցած էք Ձեր դէմ , որով ՚ի հարկ է կրկնապատկուած է Ձեր պաշտօնի ծանրութիւնն : Եթէ պարբերական հանդէսներն աջակցէին , թերեւս թեթեւութիւն լինէր Ձեզ , բայց ինչպէս կարելի է աջակցութեան սպասել , քանի որ իմաստակութիւնն տակաւին աւելի քաջալերներ ունի քան իմաստութիւնն :

Որ կողմն դառնայիք , զիմադրութիւնն անխուսափելի էր , վասն զի Ձեր մանկավարժական ուղղութիւնն , ինչպէս կ'երեւի Ձեր տետրակէն , անհնարին էր , որ զիմադրութիւն չ'ունենար : Պատմական փորձերն արեւու պէս ցոյց կը տան , որ ուր որ կրօնական — բարոյական զարգացման ջանքեր եղած են , այն տեղ միշտ զիմադրութիւնն աւելի գրգիռ և զայրոյթ ստացած է : Այս գրգիռներն այնպիսի տարօրինակ երեւոյթներով կը ներկայանան , որ մարդ կը շուարի , կը յուսահատի և տեղի կը տայ : Շատ անգամ զիմադրութիւն կը տեսնուի նաեւ այն մարդիկներէն , որոնց բուն պաշտօնն էր կրօնական — բարոյական զարգացման սպասաւորել :

Ի հարկ է այս ամենը նախադուշակած էք Դուք և այնպէս Ձեր գործն սկսած : Ուստի Ձեր նախատեսութիւնն մի մեծ պաշար է Ձեր արիութեան և անվատութեան : Մանկավարժական գիտութիւնն ինքնին մի զինուորութիւն է , և ո՛վ որ զինուորուած և

առարկել էր լաճ է՝ անշուշտ կ'անխաւ
կշռած է և թշնամեցն զօրութիւնն :
Այն զինուորութիւնն , որ մեծ նպա-
տակ ունի , այն զինուորութիւնն , որ
մարդկութիւնն անբարոյականութեան
և տգիտութեան գերութենէն աղա-
տելու համար կը մարտնչի , այն զի-
նուորութիւնն յաղթէ թէ՛ յաղթեալ
հաշակուի , դարձեալ յաղթանակի
իւրն է . վասն զի մէք կը հաւատամք որ
բարին անպարտելի է , երբ և իցէ յաղ-
թութիւնն միշտ բարութեան կողմն
է : Գարեբ կ'անցնին , տարիներ կը հո-
լովին , գիտութեան և քարոյականու-
թեան շահատակներն վերքեր կընդու-
նին , կ'անարգուին , իրենք կ'անցնին ,
բայց իրենց պաշտած սկզբունքն չ'անց-
նիր , չ'անհետիր , չը մեռնիր :

Այն ուսման նուիրական տաճա-
րին մէջ , ուր այժմ տեսչութեան պաշ-
տօն կը վարէք Գուք եւ ուր սնած
և զորդացած է իմ մանկութիւնս ու
պատանեկութիւնս , այն տաճարին մէջ
մի երեկոյ , զոր պիտի չը մոռնամ եր-
բէք , վարժապետական նորահաստատ
Խորհրդոյ մէջ , ուր ներկայ էին նաեւ
քանի մի ազնիւ և բանիբուն Հոգա-
բարձուք , երբ խօք բացուած էր կըր-
թութեան վերայ , եւ երբ ես , կրօ-
նական — բարոյական եւ ֆիզիքական
դաստիարակութեան վերայ իմ գա-
ղափարս աւելի պարզ կերպիւ բացատ-
րելու համար , ասացի , «Աստուած ար-
դէն մարդս հոգւով և մարմնով ստեղ-
ծած է և կրթութեան մէջ անշուշտ
երկունս եւս ուշադրութեան առնե-
լու է , Արարչի նպատակին համեմատ
ուղղութիւն տալու համար » վարժա-
պետներէն մին սոսկալի կերպիւ զայ-
րացաւ Աստուծոյ անունն տալու հա-
մար , քանի մի սանձարձակ խօսքեր
արտասանելով իմ դէմ . Ես լռեցի ,
վասն զի այն ականջներն , որ Աստու-

ծոյ անունն լսել չէին ուզեր , իմ խօս-
քերս երբէք պիտի չը լսէին , թէեւ
ջանայի բոլոր ճիգս թափել զինքն հա-
մոզելու համար : Զարմանալին այս է ,
որ վարժապետական Խորհրդոյ մէջ
Աստուծոյ անունն չը լսելու համար
ականջներն խցող և զայրացող անձն ,
որ թերեւս ուսումնականութեան մեծ
նշան կը համարէր եւ կը յոխորտար ,
այժմ կը լսեմ որ վարդապետ ձեռնադ-
րուած է և Աստուծոյ բանին քարոզ-
կարգուած : Եւ աւելի զարմանալին այն
է , որ նոյն անձի սանձարձակութեանն ,
թերեւս նպատակաւ , պաշտպան հան-
դիսացողի զաւակն այժմ սատար կը
հանդիսանայ Ձեր աշխատանոց հրա-
տարակութեանն , որոյ պարսենակու-
թեան մէջ կեդրոն և նպատակ բռ-
նուած է Կրօնական — Բարոյական կըր-
թութիւնն :

Այս կամիմ ասել , որ յուսահատե-
լու չ'է բնաւ . այսօր հարք կը հալա-
ծեն , վաղն որդիք պաշտպան կը հան-
դիսանան :

Խօսքս մասնաւորելով պիտի ասեմ ,
որ Ներսիսեան Դպրոցն շատ տարբեր
օրեր տեսած է . շատ դէպքերու հան-
դիսարան եղած է : Ժամանակ եղած
է , որ դաստիարակութեան նպատակէն
դուրս ընթացից մէջ գտնուած է . Ժա-
մանակ եղած է , որ կրօնական — բարո-
յական , մտաւորական և ֆիզիքական
դաստիարակութեան նշոյններ արձա-
կած է . Ժամանակ եղած է , որ հոգին
հալածուելով լոկ ձեւաբանութեան
տեսարան եղած է :

Տասն տարի է , որ ես ամենեւին
տեղեկութիւն չունիմ այդ դպրոցի
մասին , և այսօր միայն Ձեր ընծայէն
կ'իմանամ , որ Գուք Տեսուչ կարգուած
էք : Ուրախ եմ Ձեր տեսչութեան մա-
սին և կը փափայիմ որ յարատեւու-
թիւն ունենայ : Վասն զի եթէ յարա-

տեւութիւն լինի , արդիւնաւորութիւնն անկասկած է : Այս մասին գեղեցիկ գրաւական է Ձեր տետրակն , որով սիրտ ունեցողն կարող է Ձեր սիրտն ղգալ , կրթութեան բուն նըպատակն հասկացողն՝ կարող է Ձեր նպատակն շոշափել :

Մի դաշտի ընդարձակութեան ամբողջութիւնն տեսնելու համար՝ խիստ բարձր տեղ կանգնելու է : Մի գրռուածքի իմաստներէն ամբողջութիւն կազմելու և մտաց առջեւ պատկերացնելու համար՝ նպատակի բարձրութենէն դիտելու և նայելու է : Նպատակն գրռուածքի տեսակէտն է : Ձեր գրռուածքի տեսակէտն է Կրօնական-Բարոյական զարգացումն , սրտի և ղգացմանց ազնուացումն , հոգեկան կենաց զարթուցումն ու զօրացումն , որոց մէջ է և մարդոյ ճշմարիտ ուրախութիւնն ու երջանկութիւն : Ամեն ուսմունք այս նպատակին մէջ պիտի կեդրոնանան . բնութեան և մարդոյ ուսումն Աստուծոյ ուսման պիտի առաջնորդեն : Այս մեծ նպատակէն արտաքոյ դաստիարակութիւնն կարող չէ ունենալ թիւյլ հիմնաւոր նպատակ :

Եւ այս նպատակն այնչափ վսեմ է , որ իւր վսեմութեան մէջ կը պարուհանէ արդէն առնչութիւն և կարեւորութիւն ամեն ուսմանց և գիտութեանց : Անհնարին է որ այս նպատակն լիովին հասկացողն միակողմանի դաստիարակութեան սպասաւոր և ջատագով լինի , ինչպէս կամին նկարագրել զՁեզ՝ Ձեր քննադատներն , անտեսութեան տալով այն գեղեցիկ բացատրութիւններն , որովք բացատրած էք բովանդակ ուսմանց կարեւորութիւնն մի գլխաւոր նպատակի համար :

Գիտեմ՝ անշուշտ , որ Ձեր տետրակն ղրկելով ինձ քննութեան կըրպասէք , քան թէ այսպիսի մի նա-

մակի , բայց անկեղծութեամբ կ'ասեմ , որ Ձեր նպատակն այնքան գրաւեց զիս , որ ես մոռացայ մասնաւոր թերութիւններն , որոնք նպատակի ընդարձակութեան մէջ կ'անհետին : Թող այլք գիրն քննելով միտքարուած լինին , իսկ ես՝ ամբողջ պարտանակութեան սգին ղգալով և սիրելով :

Մ . Վ .

Ժամանակի ունգործողիւնը մեր իրաւասիւրէն ասիւնէն մեծն է , ինչպէս որ նորա իրաւաւորիւնը մեր շահերո՞ւ գլխաւորն է :

Ա .

Ժամանակը բարիքներով լի հեղեղատ մի է , որ կ'ուգայ շուտով կը սահի ու կ'երթայ : Անոնք որ արթուն են անոնք որ քաջ և ժիր են , այս հոսանքի մէջէն շուտով իրենց բարիքները կը փնտռեն կը գտնեն , կ'առնեն , եւ մշտնջենասպէս կը վայելեն :

Իսկ անոնք որ ծոյլ են , ժամանակի արժէքը չը ճանաչելով , կը քնանան : Կ'ուգայ ժամանակը ու կ'երթայ , սակայն նոքա կը շահեն ոչ ինչ :

Մեր օրերը որք մեզ հաշուով տրուած են , անոնք ժամանակի նշխարները են , որք իրարու ետեւէն կը սահին կ'երթան մէկ մը եւս ետ չը դառնալու սրայմանաւ , սակայն այն օրերու մէջ մեր պարապ և անգործ անցուցած ժամերու եւ ժամանակի հաշիւները ինչպէս կարգադրելու եմք , մեր կենաց օրերու հաշուատետ-